

m
irodalmunk
forrásai

Csorba Győző

Római följegyzések

1947-1948

E könyv megjelenését a

Nemzeti Kulturális Örökség
Minisztériuma

és a

támogatta.

Szerkesztette:
Csuhai István

Szakmailag lektorálta, a jegyzeteket, a fotókat és a
fotómásolatokat készítette: Boda Miklós

© Csorba Győző örökösei
© Pro Pannonia Kiadói Alapítvány

Egy másik város oldalában

Csorba Győző római följegyzései elé

Ebben a könyvben, a cím keltette esetleges várakozásokkal és a kezdeti bejegyzések, az első napokról írottak karakterével ellentétben nem Csorba Győző klasszikus irodalmi naplóját találja majd az olvasó. A *Római följegyzések* alighanem egyedülálló dokumentum ugyan a második világháborút követő néhány év egyik méltán kitüntetett és nagyszerű pillanatáról, írók, festők, zenészek 1947-1948 fordulóján Rómában, a Kardos Tibor igazgatása alatt álló Magyar Akadémián együtt eltöltött néhány hónapjáról, ám szerzőjük ezeket a feljegyzéseket nem öntötte végleges, irodalmi formába és – noha a kezdet kezdetén lehetett ilyen elképzelése – végül bizonyosan nem szánta őket a nyilvánosság elé.

A *Római följegyzések* ténye nemcsak a Csorba Győzőről szóló szakirodalomban nem szerepelt korábban; a költő nem használta fel őket segítségül, emlékezetének kiegészítőjeként, pontosítójaként az általam 1989 nyarától készített életrajzi interjú, az 1991-ben megjelent és külön Róma-fejezetet tartalmazó *A város oldalában* munkálatai során sem (igaz, hogy e beszélgetések alatt a *Jelenkorban* akkortájt közölt, hozzá írt Weöres Sándor-levelektől és a *Faust* második részének éppen kéznél lévő kötetétől eltekintve soha semmilyen segédeszközt, emlékeztetőt, jegyzetet, fényképet stb. nem használt), nem ejtett róla szót másutt sem, és nem beszélt róla legközvetlenebb barátainak: olyannyira nem, hogy a jegyzetek létezésének híre a vele együtt Rómában időző Takáts Gyula számára is az újdonság erejével hatott 1996 késő nyarán, amikor szerkesztőtársaimmal ennek a szövegnek a kiadás előtti előkészítését végeztük a *Jelenkor* novemberi tematikus Csorba Győző-számához. A *Római följegyzések* filológiai státusza nagyjából hasonlatos ahhoz a Csorba Győző-kötetéhez, mely 2000-ben *Hátra-*

hagyott versek címmel Bertók László és Pintér László gondozásában a Pannónia Könyvek jelen sorozatában látott napvilágot, és 663 olyan verset tartalmazott az 1962 és 1993 közé eső időszakból, melyeket a költő nem vett fel sem önálló, sem gyűjteményes kötetbe (közülük több mint félezer verset pedig egyáltalán nem is publikált).

Ha közelebb akarunk jutni a megírt, papírra vetett életmű e szokatlanul nagy mértékű szerzői negligálásának magyarázatához, hozzátétőlegesen a *Hátrahagyott versek* és a *Római följegyzések* esetében is hasonló következtetésekre juthatunk, és végső soron ez röviden nem más, mint a „szigorúság” fogalomköre; ugyanígy hasonlóak lehetnek a közreadó számára felmerülő morális mérlegelések is. Első látásra jelentéktelen apróságnak tűnik, mégis fontos adalék, hogy a *Római följegyzések* ugyanúgy kézírásos gyűrűsfüzetben maradt fenn, mint az említett versek. Lényeges különbség ugyanakkor, hogy a versek szinte kivétel nélkül befejezett, elkészült műalkotásoknak tekinthetők, a római jegyzetekben viszont minduntalan ott érezhetjük az átmenetiséget, a befejezetlenséget és a műhely-jelleget.

Vagyis a *Római följegyzések* inkább csupán a szó eredeti, irodalmon inneni értelmében nevezhető naplónak, s ahogy haladunk előre az időben, a bejegyzések megformáltsága is a személyes megörökítés, az emlékeztető felé közelít. A napló leltárszerűbb lesz, retorikai alapelemévé az idő előrehaladtával a felsorolás, szerkezetévé az egymás mellé helyezés válik, s egy-egy nap eltelte után egyre inkább hiányzik belőle az a tudat, mely a bejegyzéseket valamilyen nagyobb struktúra mentén rendezné el. A kézirat bizonyos jegyei ugyanakkor a későbbi publikálás tervére utalnak (túl azon, hogy a költő ott-tartózkodásának utolsó teljes hónapjában és hazaérkezése után három, a római eseményekkel foglalkozó beszámolót tett közzé az akkori pécsi napilapokban, melyek tematikailag értelemszerűen egybevágnak némelyik itteni megjegyzéssel, reflexióval): a töltőtollal írt szöveg néhol jól felismerhetően átesett stilisztikainak tekinthető változtatásokon, még gyakrabban talál-

ható benne tárgyi javítás, többször is akad benne olyan hely, amit Csorba Győző valamilyen későbbi pótlás szándékával üresen vagy zárójeles kérdőjellel hagyott, s olyan is, melyet a szövegből teljesen kitorölt.

A teljes kézirat mostani kötetbeli közreadása azonban mégsem a nagyon halványan körvonalazható publikálási szándéknak akar megfelelni. A *Római följegyzések*, ismétlem, elsősorban párját ritkítő dokumentum. Párját ritkítő abban az értelemben, hogy noha az akkori – illetve két-három évtizeddel későbbi – kulturális közélet jó néhány nagyszerű személyisége tartózkodott 1947-48 fordulóján Rómában, Lengyel Balázs *Két Róma* című esszéje mellett ezek a följegyzések ennek a szakasznak a legautentikusabb és talán leg-tárgyilagosabb megörökítései. Hallatlan jelentőségük van másodszor e jegyzeteknek a Csorba-filológia tekintetében: az ötvenes évek végétől számos Róma-tárgyú versének ihlető forrásához visznek közel. Az ifjú Csorba Győző megfogalmazásaiban, mondataiban jól felismerhetők az idős költő legkedvesebb szóbeli fordulatai; a szikár, rövidmondatos forma a későbbi, prózát csak igen ritkán író Csorbának is eszménye maradt. Érdekes az is, hogy figyelme min ragadt meg, mit talált érdekesnek, rögzítésre, emlékezésre érdemesnek, s hogy akkor a látott dolgokról mi volt a rövid véleménye vagy éppenséggel summás ítélete. (Ebben az összefüggésben szükségesnek tartom emlékeztetni a *Római följegyzések* olvasóját arra, hogy egy harmincegy éves, életében először külföldön járó, Rómába a háborúból éppen kikeveredő Magyarország egyik kisvárosából kijutó fiatal ember jegyzeteit olvassa – egy fiatal emberét, aki történetesen pályája első szakaszában járó költő.) Végezetül pedig megkerülhetetlen dokumentum a *Római följegyzések* abban a tekintetben, hogy ez a római öt hónap Csorba Győző életének talán legerőteljesebb élménye volt, az öregkori emlékező számára Róma a nyilvánosság előtt és baráti beszélgetésben is Pécs után valóban *a másik város* volt.

A kézírásos jegyzetek egy „Csorba Győző / Roma / Accademia d'Ungheria / Via Giulia 1” feliratú, 98 vonalazott, 2 üres lapot tar-

talmazó, keményfedeles spirál-füzetben olvashatók, a füzet első 54 lapján, 108 oldalon. Az oldalak nincsenek beszámozva, és egyenként 22 nyomtatott vonalast tartalmazznak, Csorba Győző a sorokat, illetve a lapokat mindig teleírta. Két helyen előfordult, hogy a költő a füzetet véletlenül ellapozta, ám ezt követően az üresen maradt oldalakat a költő gondosan teleírta, „bepótolta”. A most *Római följegyzések* címen közreadott jegyzeteket a füzetben 1950. május 29. és 1951. április 10. között írt, csak kis részben publikált versfogalmazványok követik. A füzet hátsó részében Csorba Győző 1947. október 12-én kelt ún. úti leltára, illetve mosásra leadott holmijainak jegyzéke olvasható, továbbá egy aprólékosan vezetett nyilvántartás Rómában kapott, illetve onnan írt leveleinek, képeslapjainak megérkezéséről és feladásáról. A füzet egy lapjára feljegyezte megírandó római vers-témáit. Az eredeti kézirat különben szigorú értelemben véve eleve „töredékes”, hiszen Csorba Győző az utolsó bejegyzést követően még körülbelül tíz napig Rómában tartózkodott.

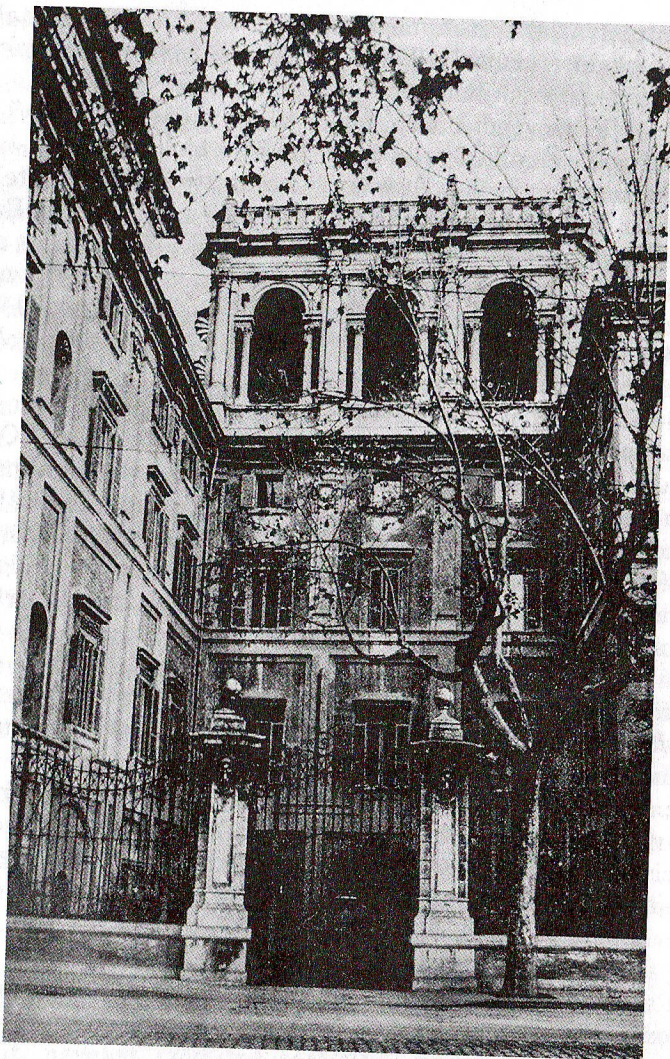
A *Római följegyzések* teljes szövegének körülbelül kétharmada a *Jelenkor* fentebb említett emlékszámában megjelent. Ez a szövegközlés eltér a *Jelenkorban* közreadottól, nem pusztán abban az értelemben, hogy itt az egész szöveg olvasható. A mostani kiadásnál igen nagy segítségemre volt Pintér László, a költő veje, aki az elmúlt években több Csorba Győző-szöveg posztumusz közlésében végzett alapvető és pontos filológiai munkát. Az ő olvasata több helyen jogosan korrigálta a *Római följegyzések Jelenkor*-beli szövegkiadását, javaslatait és megjegyzéseit mindenütt irányadónak tekintettem. Pintér Lászlón kívül köszönettel tartozom Boda Miklósnak, aki a szöveg olasz vonatkozásait gondosan ellenőrizte. A mostani közreadás során a szóalakok leírásánál szigorúan betűhíven jártam el, a kéziratban szereplő változatokat alkalmaztam, melyek ma speciálisan korjelzőek; a legfontosabb utólagos kihagyásokat-javításokat vagy a legbeszédesebb korrekciókat és húzásokat a lap alján mindig jeleztem, az olvashatatlanak bizonyult szavakat, neveket szögletes zárójelben pedig a szövegben. Nem látható a kiszedett szövegben Csorba Győző számtalan magyarázó

rajza, rajzos vázlata, ezek meglétére azonban mindenütt utaltam. A szöveg kiadása ezúttal a korábbinál intenzívebben érzékelteti a *Római följegyzések* műhelynapló-mivoltát.

A könyv fő szövegét három blokk követi, közülük az első kettő kötetben most jelenik meg először. Az első blokkban az a három tárca olvasható, melyeket Csorba Győző az utolsó római hetekben, illetve már hazatérése után pécsi napilapok számára írt. Ezután következik Csiszár Mirella a költővel a római idősokról és a Magyar Akadémiáról készített interjúja, afféle magyarázó jegyzetként a feljegyzésekben szereplő nevekhez. A téma iránt érdeklődő olvasó tájékoztatására teszem hozzá, hogy az említett *A város oldalában* című életrajzi interjúkötetben (Pécs, Jelenkor Kiadó, 1991) szereplő Róma-fejezet (118-145. oldal) az itteninél terjedelmesebb, és alkalomadtán tematikusan is kismértékben eltér Csiszár Mirella beszélgetésétől, a két nyilatkozat fő megfogalmazásai azonban alapvetően egybevágnak és tanulságosan világítják meg az eredeti feljegyzések valóságos életrajzi és irodalomtörténeti háttérét. Végül helyet kapott a kötetben huszonöt olyan, különböző idősokokból származó Csorba Győző-vers, melyeknél egyértelműen kimutatható, hogy az 1947-48-as Róma-élmény, „a másik város” inspirálta őket.

A könyv címlapján és fő szövege fölött olvasható címet eredetileg a *Jelenkor*-beli közlés kapta (az összetétel jelzett szavának ő-s változata Csorba Győző kedvelt fordulata, önálló verscíme is van ilyen). A *Római följegyzések* mostani előkészítésénél a munkában részt vevők közül senki nem érezte szükségesnek, hogy ezen a címen, a szövegnek a vele érzékeltethető „már több, még kevesebb”-jellegén változtassunk.

Csuhai István

Római Magyar Akadémia (Palazzo Falconieri)

Csorba Győző

Római följegyzések 1947 – 1948

Róma, 1947. okt. 17.

A második napja, hogy itt vagyok. Megpróbálom sorra venni, mi történt velem azóta, hogy 13-án hétfőn reggel Pécssett vonatra szálltam.

Nagykanizsáig ment minden simán. Szinte menetrendszerűen megérkeztünk. Lerakodtunk s a vasúti vendéglőben megebédeltünk. Társaim: Takács Jenő + né és Dévai Stefánia. A pest-veneziai gyors sem késett. D.u. 1-kor már robogtunk a jugoszláv határ felé. Murakeresztúr, végállomás. Vámvizsgálat. Igen udvarias magyar tisztviselők. Átérünk a Dráván,* Jugoszláviában vagyunk. Kotoriba, határállomás. Újabb vámvizsgálat. Egyszerű emberek, udvariasak. Semmi bajuk velünk, mehetünk tovább. Beszélgetünk. Még Murakeresztúron átkiabált hozzánk az olaszországi gyorsból egy magyar, s megkérdezte, van-e trieszti belépési engedélyünk. Nincs – mondtuk. Akkor nem engednek át – figyelmeztetett. Méltatlankodtunk és aggódtunk – most már heten (egy budapesti kivándorló özvegygel, 8 éves fiával és egy római magyar Budapestről 5 év után visszatérő leányával egyetemben). Próbáljuk-e meg a trieszti utat vagy Sežanánál szálljunk autóbuszra Gorizia felé, ahogyan most már a jugoszláv kalauz is ajánlotta. Mindegy, majd meglátjuk. 14-én reggel érkeztünk Sežanába. Már-már leszálltunk, de a kalauz azt mondta, mindjárt megy tovább a vonat. A rengeteg csomaggal úgysem tudtunk volna mire menni. Habozásunkat ez a véletlen döntötte el. Megkíséreljük. Poggioreale, Trieszt Szabad

* Valójában a Murán.

nov. 1.

Angyalvár. A bejárat spirálisan emelkedő tágas, boltozatos folyosókon. Óriási falak. Innen bizony nehéz lehetett megszökni. A tető-teraszokról szép kilátás nyílik Rómára. Az épületnek a mai kb. az ötödik formája. Hadrián alapépítményét – meglehetősen romlása után – egészen másképp restaurálták a pápák. Ekkor került csúcsára az angyal is, és lett a neve Angyalvár, Mole Adriana-ból. A szobák múzeumnak vannak berendezve. A tárgyak (képek, fegyverek, ágyak stb.) kevés összefüggésben vannak a várral. De: sok szép mindent látni. Luca Signorelli, Dosso Dossi, Perin del* Vaga B. Montagna, Ercole Grandi, Poussin (Bellini G. után), Piombo, stb. képeket, dekorációkat. Művészeti és katonai múzeum. Museo Artistico e Militare. Szobák: Perseus szoba, Apollo szoba, Amor és Psyche szobája, Sala della Bibliotheca, Gabinetto del Delfino, – della Cicogna stb. Az Amor és Psychében kihúzható képes pápai tükör, clavicord. – Börtöncellák 80-100 cm magas bejáratokkal. Fegyverek, páncélok, török. Ágyúk, catapulta (kövekre), balista (dárdákra). Órszoba, kovácsműhely. A tetőpárkányzaton látogatók vésései a márvány korlátfedőn. Még 1501-ből is van. A csúcs angyala Szt. Mihály (S. Michele) Verschaffelt műve 1753-ból. A szemközti híd Ponte S. Angelo Hadrian műve (Kr. u. 136.) Az angyalokat a hídra a XVII. sz. végén Bernini tanítványai faragták. – (A. vár = Castel S. Angelo)

Fontana Trevi. Ismét. Takáts Gy.-nak megmutattam. N. Salvi műve. Gy. is beledobott egy kétlírást. Ch. di S. Marcello. Barokk homlokzat, belül kevert. Frangepánok szobrai egyik oldalkápolnában. Quirinal, a királyi palota, a gyarmatügyi min. ép., a tér közepén a lófékező Castor és Pollux még a római korból. Obeliszk, kút. A Quirinal mellett a Quattro Fontanéig. Intim kis terecske. Nagy a forgalom s nyugodtan pihen a négy szoboralak a négy sarkon. Útközben Carlo Alberto szobra. Csúf, szecessziós múltszázadvégi.

* Itt a del után, a külön írt „la” névelőzék az eredetiben áthúzva.

Vissza a Fontana del Tritonéig (Bernini. Delfinek kagylókat emelnek, rajtuk egy triton s vizet fúj ki szájából fölfelé tartott arccal.) Kardos T. ma megérkezett. Igen lelkes, nagy tervei vannak.

Róma: Trevi-kút (Fontana di Trevi) (részlet)

Egyenes út lefelé. Egy házon tábla. A haldokló Szt. Ferenc levitette magát a Porziuncola kápolnába, s útközben itt megállította vívóit. Visszanézett és megáldotta a várost. Az áldás szövege a falon.

S. Maria degli Angeli. Csúf. A tetején a Mária szobor, amelyik állítólag megmozdult. A S. Damiano kolostor ferencese szerint nem igaz, optikai csalódás lehetett. A templom körül mégis nagy a tömeg. Sokan térdelnek, mások ülnek, állnak, teherautók érkeznek embekkel tömve. A szemek fölfelé merednek, mindenki várja az újabb csodát.

Bent a Porziuncola kápolna. Nagyon szép (talán duecento) képekkel. Egyszerű, rusztikus. Kívül is néhány freskótöredék s néhány későbbi csúfítás. Ennek a kápolnának a kövén halt meg Szt. Ferenc.

(A kézirat itt véget ér)

Vatikáni palota: Capella Sistina

sz.-i mozaik. (Mária a gyermek Jézussal. Fönt virágok, oldalt Ker. Szt. János)

Villa Celimonana. Gyönyörű park. Csupazöld.

Colosseum. Egészen a tetőig. Hatalmas építmény. Pécs egész lakossága beférne a nézőtérre.

dec. 27.

S. Maria Sopra Minerva. Antoniazso Romano* oltárképe. Filippino Lippi Szt. Tamásról festett képei. Andrea Bregno két síremléke. Giovanni Dalmata trecento síremléke mozaik-háttérrel. Michelangelo keresztvivő Krisztusa, Beato Angelico sírja (a földön). Szienai Szt. Katalin sírja az oltár alatt. Antonio Duccio quattrocento síremléke a Herakles és az oroszlán küzdelmét ábrázoló antik római szarkofág-relieffel.

dec. 28.

Galleria d' Arte Moderna. Szomorú látvány. Kevés jó festő. De Pisis, De Nittis, Casorati, Carrà (?)

A régiek közül Segantini (nagy havasi legelői) Morbelli: Utolsó kenet (térdelő öregek) s még néhány. Egy-két szobrász,**

* Eredetileg: „Tiberio d'Assisi”, de ez áthúzva.

** Az eredetiben a vessző után egy sort kihagyott a költő. Valószínűleg folytatni akarta a felsorolást, de ez valami miatt utóbb elmaradt.

Róma: Colosseum (Amphiteátrum) (részlet)

dec. 31.

Fogadás a követségen, helyesebben közös Szilveszter-est a magyar kolónia tagjai részére. A legtöbb meghívott az Akadémiáról való.

Amphitheatrum, Constantinus diadalíve felé kanyarodtam. Az arco csodálatosan szép, kivált a kör alakú bas-reliefek a 8 barbár között. Szinte érintetlen egyik-másik és egészen magasrendű művészetről vall.

Megismerkedtem Cs. Szabóval. Tud, de fitogtatja. Talán nem is szándékosan. Mindenhez hozzászól, mindenkinek tanácsot ad. – Márkus elment már vasárnap reggel, megint egyedül vagyok. Az éjszakák egyre hidegebbek. Levelet még mindig nem kaptam.

Tegnap este Tempesti-éknél voltunk. Kedves emberek. A nő cserfes, de okos, művelt nő, a férfi lassú, komoly ember. Segít majd nekem egy olasz antológiát összeállítani fordítás céljaira. Szereztem a könyvtárból egy Janus P. kötetet, kezdhetem a komoly munkát.

okt. 25-én.

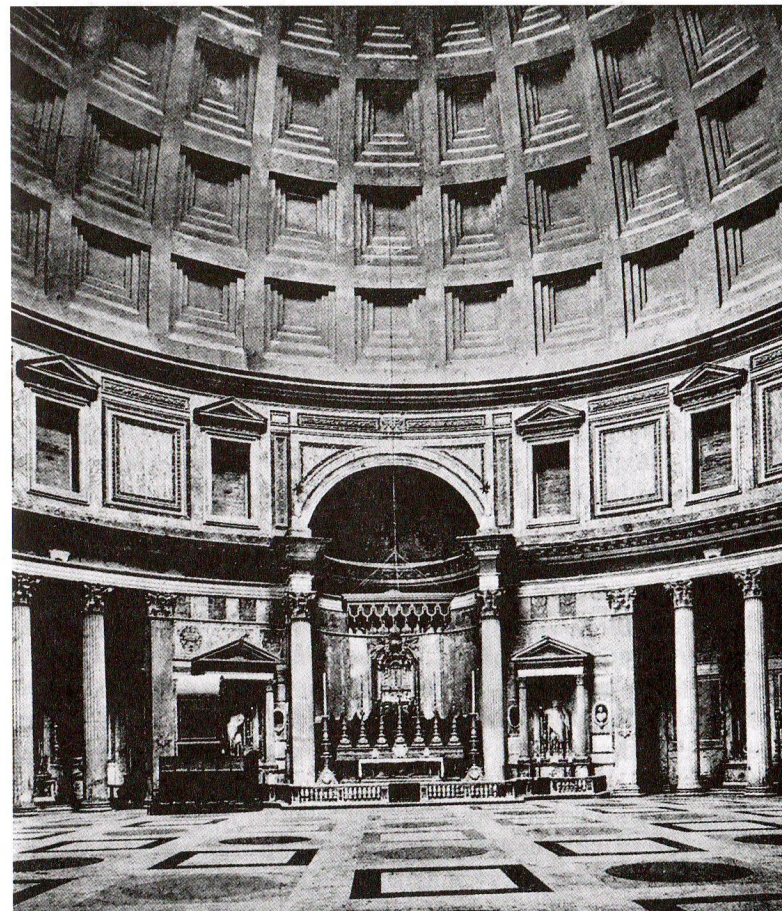
Esik, esik. Tegnap este óta egyfolytában. Ma ki sem mozdultam. D.e. Janust fordítottam. Mintha nem is érezném magam egészen jól. Kellemetlen az idő. Pullóvert vettem és vastag harisnyát.

Tegnap s tegnapelőtt d.e. a Biblioteca Nazionaleban voltam. Hatalmas intézmény, csak kissé bonyolult az adminisztrációja. Kivált nekem. Gatto, Ungaretti, s Montale köteteit nézegettem. A sorrendet így érzem közöttük: Montale, Gatto s Ungaretti. Közben megtudtam egy antológia címét: Anceschi: Lirici nuovi. 43-as kiadás, nyilván igen használható. Megvan a Bibliotecában. Átnézem majd. Bizonyára megkönnyíti a dolgom.

Megkóstoltam az osztrigát és az indiai fűgét. A cacclint (vaniglia) már előbb. Cacclint többé nem eszek. Ahogyan a gránátalmából is elegendem van. De az indiai fűge s különösen az osztriga ízlett. S olcsó mind a kettő.

Jártam közben a Pantheonban (S. Maria Rotonda) is. Jó a térhatása. Nekem jobban tetszik, mint a cifra barokk templomoké. Egyszerű, monumentális. Láttam benne Raffael sírját (Ossa et

cineres Raphaeli Sancti) s Melozzo da Forli Angyali üdvözlését. Vers csak nem akar születni. Próbálkoztam ugyan már, de korcs lett. Levelet nem kaptam ma sem. Kezdek türelmetlen lenni.

Róma: Pantheon (részlet)

Róma: Tempietto (San Pietro in Montorio)

nov. 4.

Pinacoteca Vaticana. Első látogatás. Szédítő. Nehezen tudom összefogni. Beato Angelico, Fra Filippo Lippi, Maratta (IX. Kelemen), Caravaggio, Raffael, Leonardo da Vinci (St. Girolamo) stb. Ide nagyon sokszor el kell menni és nagyon sokat üldögelni a képek előtt.

Galleria Borghese. Tizian: Égi és földi szer., II. Gyula pápa, Domenichino: Diana vadászata, Caravaggio képek, Botticelli, D. Dossi, Perugino, Tintoretto, Antonello da Messina, Carpaccio, Raffael, (arcképek és Sírba tétel), Cranach Lukas, Coreggio: Danae, stb. Ugyanazt éreztem, mint a Pin. Vat.-ban. A földszinten szobrok. Bernini Parittyás Dávidja, Apolló és Daphnéje, Canova: Napóleon nővére mint Venus, Bernini: az Igazság és az Idő, római, görög szobrok. Bernini nagy művész. E szobrai egy részét 22-25 éves korában faragta.

Pincio. Liget. Fák, utak, tavacskák, padok. Mintha nem is egy világvárosban lennék. Itt az állatkert is. A tavon csónakázók. Akár Pesten. De az egyik dombon római templommaradvány: Tempio di Faustina e Antonio.

Idefelé Chiesa St. Agostino. Balra fényben Sansovino csodatévő, szülő nőket segítő „Mária a gyermek Jézussal” szobra. Körülötte a falon nagy távolságig ajándéktárgyak. Állandóan imádkozik valaki előtte. A pilaszterek fölötti íveken próféta-képek. Izaiásé Raffaeltól. Sajnos, a sötétebbik oldalon s egyébként is kissé megromlott a freskó. Nehéz élvezni.

Tegnap ismét kilátogattunk Shelleyhez és Keatshez. Sikerült megtalálnom Goethe fiának sírját is. 1830-ban halt meg, 40 éves korában. A felírás (bizonyára Goethe fogalmazta): Goethe filius, patri antevertens. Shelley William sírját is megtaláltuk. Shelley fia volt. Megkerestem Waiblinger Guglielmót is, egy törött oszlop a síremléke.

Vatikáni palota (Biblioteca) (részlet)

okt. 22-én.

Folytattam fölfedező körutamat. Most már többnyire egyedül. Így jobb. Ott állok meg, ahol akarok s báméskodhatom kedvemre. Nem érdemes csak elmenni a dolgok mellett.

20-án hétfőn a Marcellus-színház romjait, a S. Maria in Cosmedin templom környékét néztem meg. Sok ép maradvány. Egy kerek Vesta-templomnak csak egyetlen oszlopa hiányzik. Mellette Fortuna Virilis szentélye. A S. Maria in Cosmedin zárva volt. Kívülről is nagyon szép. Harangtornya II. Callixtus idejéből való. Gyönyörű római stílusú építmény. Az előtérben balra a falnak támasztva áll az a nagy kerek kőlap, melyen szem, orr és száj van formálva. Bocca della Verità. Ide dugták az esküvők ujjukat, híven, ha nem mondanak igazat, a száj összeszorul s szétroncsolja kezüket. Hatalmas építmény volt Marcellus színháza. Így romjaiban is látszik. A tetejét lakásokká alakították át, laknak benne.

Azt még nem írtam meg, hogy vasárnap este a Fontana Trevinél voltunk. Remek barokk alkotás. Eszembe jutott: mekkora esztétikai igény működhetett azokban, akik mindezt megalkották. A kis tér csupán a kút céljaira szolgál. Meg a mögötte levő palota egyik fala is. Haszontalan s mégis mennyire hasznos! Beledobtam Kó K. két fillérjét. Remélem, visszajövök még.

Kedden, tegnap reggel a Gianicolóra másztam föl. Tasso tölgyfája, Bambino Gesù extraterritoriális területe. Nagyon szép a párkány-kőfaltól a kilátás. A két Garibaldi szobor meglehetősen szecessziós alkotás, nem hat valami jól a sétány melletti herma-erdő sem. Nagy kerülővel értem haza, a Ponte Sublicióhoz jutottam ki. De azért nem használtam térképet. Jó az ilyen árva, gyámoltalan bolyongás!

Ma a rendőrségen voltam. Via Genován. Gyalog. Odataláltam. Körülbelül ¼ óra alatt végeztem. Megkaptam a soggiornot.* Udvariasak voltak. Visszafelé a Traján oszlopa, Mercati di Trajano,

* Tartózkodási engedély.

Megjelenik a Pro Pannonia Kiadói Alapítvány kiadásában, a Pannónia Könyvek Szerkesztőségének gondozásában.

Szerkesztette: Csuhai István

Sorozatszerkesztő: Szirtes Gábor

Felelős kiadó: a Kuratórium elnöke

A nyomdai előkészítés Bernáth Miklós munkája.

A borítót – Boda Miklós fotóinak felhasználásával – Bognár József tervezte. Az első borítón a San Paolo fuori le Mura kerengője, a hátsó borítón a Római Magyar Akadémia kertjének részlete látható.

Készült a Molnár Nyomdában Pécsen, 2002-ben.

Felelős vezető: Molnár Csaba

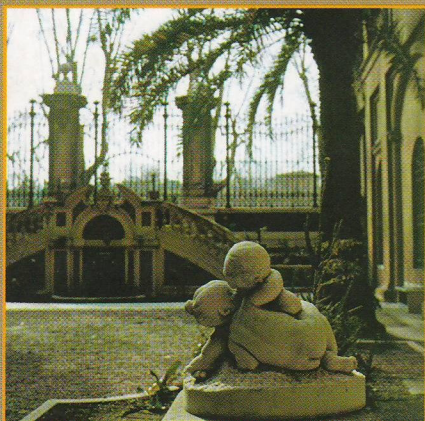
Terjedelem: 9 A/5 ív

ISSN 0237 4277

ISSN 1419 1199

ISBN 963 9079 96 0

Csorba Győző 1947-1948 fordulóján kelt római följegyzéseit bizonyosan nem a publikálás szándékával írta, a költő élettörténetében, költészetének motívumrendjében azonban olyan erőteljesen fellelhetők a Rómában töltött hónapok, illetve az itt szerzett élmények,

hogy a kézirat közreadása az életmű egészének szempontjából is indokolt. Ezek a följegyzések a legautentikusabb dokumentumai azon öt hónapnak, melyet az akkor pályája első szakaszában járó, mindössze harmincegy éves költő Károlyi Amy és Weöres Sándor, Nemes Nagy

Ágnes és Lengyel Balázs, Pilinszky János és Takáts Gyula, Kerényi Károly és Takács Jenő társaságában Kardos Tibor, a római Magyar Akadémia igazgatójának vendégszeretetét élvezve az örök városban eltölthetett.

A följegyzések teljes szövege, amelynek létezésére 1996 nyaráig nem derült fény, most jelenik meg először. Vele együtt olvasható a költő nyolcvanas évek végén a római hónapokról adott interjúja, valamint Róma-ihlette verseinek legszebb darabjai.

ISBN 9639079960

9 789639 079960